

השיעור השבועי

גליון מספר 331

הרב המקדים: הר"ג הרב יגאל כהן שליט"א
ראש מוסדות "יבנע אומר"

כותב השיעור: הרב דביר מרץ שליט"א
עורך השיעור: הגאון רבי יצחק לוי שליט"א
רבה של נשר וחבר מועצת הרבנות הראשית לישראל

ר"ת	יציאה	כניסה
18:21	17:47	16:55
18:17	17:43	16:51
18:17	17:43	16:51
18:21	17:47	16:55

פרשת משפטים | כ"ז שבט תשפ"ב

להפצת עלונים באזור מגורין
התקשר: 0506-730-831

דיני נ"ט בר נ"ט דהיתרא

דין נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא בבשר בחלב, בכלים, באוכלין, ובחמץ. דין דגים בבשר, ובחלב. הנהגת כשרות הרבנות בבישול ישראל, ובדגים בחלב, ובנ"ט בר נ"ט. משמעות המושג כחא דהיתרא

בסי' טוב בן בא לנו

ד. סיפרנו לפני שנים - גם אם זוכרים 'מצוה בחזרת' - מעשה שהיה בשנת תשמ"ד או תשמ"ה, קרוב לארבעים שנה, מרן זצ"ל נסע לאמריקה לאסוף כסף כדי להקים רשת של תלמודי תורה בארץ של התנועה שהקים אז, תנועת ש"ס, לא היתה אפשרות להשיג את כל הכסף מהממשלה והיה צריך סיוע מיהודי התפוצות, ומרן נסע במיוחד לשם כך לעיר דיל בניו ג'רסי, שם נתנו לו וילה לשהות בה, ובמשך היום היה הולך לכסוד שיעורי תורה, וקבעו כמה שעות שיבואו גבירים למרן והיה מדבר אתם שיתרמו להקמת הרשת. יום אחד חזרנו מפילדלפיה, והתברר שהיו גבנים בדירה וגנבו כל מה שהיה שם, פחדנו מאוד, רצינו להזמין משטרה, אבל אנחנו לא יודעים אנגלית, לא למדנו לימודי ליבה ברוך ה'... התקשרנו לרבי ברוך בן חיים זצ"ל, הוא ידע אנגלית והזמין משטרה, וטיפלו בזה. היתה אשה אחת אברך שהיתה מגיע לילה לבשל שלש ארוחות ביום, והנה יום אחד ראינו שבישלה לארוחת צהרים בשר ודגים בתנור אחד, מגש אחד של דגים ומגש אחד של בשר, וזה היה תנור קטן שמעביר טעם מאחד לשני. היה מי שלחש למרן באוזן: היא עשתה דגים ובשר יחד באותו התנור. כששמע כן הרב, הוא לא אכל לא מהדגים ולא מהבשר, אכל רק סלטים. היא שמה לב לכך שהרב לא נגע באוכל, אבל לא הבינה, כל כך היא טרחה על זה, עד שאותו אחד הלך וגילה לה. כששמעה כך פרצה בבכי, כי היא היתה נשואה כמה שנים טובות ולא היו לה ילדים, חשבה שבזכות שתבשל לרב תבקש ממנו ברכה שיהיו לה ילדים, עכשיו אולי ח"ו יקפיד עליה, ישבה במטבח ובכתה. באתי למרן ואמרתי לו: מסכנה, היא יושבת ובוכה, כך וכך הסיפור. הרב בא והרים ידיו מעל ראשה מרחוק - כך צריך - ובירך אותה שתזכה לבנים, ופיץ והרגיע אותה. האמת, שהיא אפשר להקל בזה בדיעבד, וכמו שמרן זצ"ל כתב אחרי שנים במאור ישראל (פסחים עו), אבל מרן חשש לעצמו כל עוד שלא בירר את ההלכה. עברו כמה שנים והיינו עוד פעם באמריקה, התפללנו בבית הכנסת שערי ציון, ואחרי התפלה הלכנו לכיוון הבית ברח' הראשי "אושן פארק", והנה היה אברך אחד רץ אחרינו עם ילד קטן על ידיו ורמז לי להאט את מרן, מי שזוכר את מרן שאז היה בכוחותיו והיה הולך מהר, מי היה יכול להשיג אותו? אמרתי למרן להאט קצת כי יש כאן משהו רץ עם ילד קטן, כשהוא התקרב למרן אמר לו: הילד הזה בזכות? מה בזכות? כבודו זוכר לפני כמה שנים שבירך את האשה שבישלה בתנור אחד בשר ודגים, לאחר תשעה חודשים היא נפקדה וזה הבן שנולד בזכות הברכה! מרן שמע ובירך אותו, תמיד כשאני מדבר על בשר ודגים אני נזכר במעשה הזה, שהבן בא לעולם בזכות ההלכה הזו...

נ"ט בר נ"ט

א. נחזור לדבר בהלכות בשר בחלב. בגמ' חולין (קיא:) איתמר, דגים שעלו בקערה, רב אמר אסור לאכלם בכוחות, ושמואל אמר מותר לאכלם בכוחות. כלומר אם בישל או טיגן דגים בקערה בשרית בת יומא, שבו ביום בישלו בה בשר, וניקו את הקערה מכל ממשות של בשר, ובערב בישל או טיגן בה דגים, ורוצה לאכול את הדגים בארוחת ערב עם גבינה, רב אסר, כי הדגים קיבלו טעם בשר ונעשו בשרי, ושמואל התייר כיון שהיה נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא, הבשר נתן טעם בקערה והקערה נתנה טעם בדגים, והכל היתר, טעם חלש כזה מותר לאכול עם גבינה.

יצא מן הכלל

ב. יש לנו כלל בכל הש"ס (בכורות מט: ועוד), הלכתא כרב באיסורי וכשמואל בדיני, באיסור והיתר פוסקים הלכה כרב, ובדיני ממונות פוסקים כשמואל. ולכאורה בנידוננו היה צריך לפסוק כרב, אולם אעפ"כ פסקו הראשונים והטור והש"ע (ו"ד סי' צה סעיף א) כשמואל, שנט"ט בר נ"ט מותר. איך עזבו את הכלל הידוע שהלכה כרב באיסורי? אלא מפני שהגמ' הביאה שם מעשה רב של אחד האמוראים שהיקל הלכה למעשה כשמואל, וכן הביאו שחזקיה אמר בשם אביו: הלכתא דגים שעלו בקערה מותר לאכלם בכוחות. והביאו סייעתא זו לשמואל ללמדנו שהלכה כשמואל למרות שהוא באיסורי. וכך הלכה למעשה, שדגים שנתבשלו בכלי בשרי בן יומו, מותר לאכלם בגבינה.

דגים בטעם בשר

ג. בדין זה של דגים שעלו בקערת בשר, יש להקשות ממה שאמרו בגמ' פסחים (עו:) ההיא ביניינא - סוג של דג שאיננו מכירים היום - שצלו אותו יחד עם בשר בתנור אחד, אסרה רבא מפרזיקיא לאכול בכוחות, ומר בר רב אשי אסר לאכול גם בפני עצמו, משום שקשה לצרעת, חמירא סכנתא מאיסורא (חולין י), מצורע חשוב כמת (נדרים סד:). ואם כן איך כאן מותר לאכול דגים שנתבשלו בכלי בשרי בן יומו, הרי הדגים קיבלו טעם מהבשר. ה"ט"ו (סי' צה סק"ג) הרגיש בזה, והביא מ"ש האיסור והיתר (כלל ט דין טו) שכל הסכנה דוקא כשאוכלים בשר ודג יחד, או שנתבשלו יחד וקיבלו טעם ישירות זה מזה, אבל דג שקיבל טעם בשר מהבלוע בכלי, אין בזה סכנה. ולכן לא שמענו מעולם שמייחדים מחבת אחד לבשר, ואחד לדגים, ואחד לחלב, אלא משתמשים במחבת הבשרי גם לדגים, כי אין סכנה בטעם העובר דרך בליעת הכלי. אבל דגים ובשר ממש אסור, אף שהחת"ס כותב שדוקא סוג דג של בינתא אסור בבשר, ואנו לא בקיאים מהו דג זה, כמ"מ בש"ע מבואר לאסור בכל דג.

מרן שליט"א, ויארץ ימים על ממלכתו של מורנו ורבינו ועטרת ראשנו, ויתן לו כח כנגד שרי הממשלה, וכל אלו שרוצים להצר צעדיו, יפלו אויביו תחתיו תמיד, אמן.

דברי מרן שליט"א: חזק וברך לרב הגדול מעוז ומגדול מרביץ תורה, בורא נפשות רבות, הגאון רבי יגאל כהן ה' ש'מרמה ויחיהו. לפני כמה זמן הזמין אותי לערב גדול שהוא עשה בבאר שבע, אמרו לי שיש שם 1500 בחורים, מתחזקים, רובם לא שומרי תורה ומצוות. חשבתי שהם מגוימים, אבל כשהגעתי לשם, ראיתי שזה נכון, אולם מלא וגדוש 1500 איש כולם צעירים, כמה מהם ניגשו אלי לקבל ברכה, וראיתי שאין להם כיפה. ב"ה הוא מושך ומקרב אותם, מי יודע כמה הוא זכה להחזיר בתשובה בדרשות שלו שמחזק באמונה, יה"ר שיוזכה להמשיך עוד ולעשות כהנה וכהנה, אשריו ואשרי חלקו. מרן זצ"ל היה מחבב אותו, ב"ה הוא יושב כל היום על התורה ועל העבודה כראש כולל, וכבר שנים שהוא פועל ומחזיר אנשים בתשובה, גידול תורה ויאדיר.

דברי הרב המקדים הר"ג יגאל כהן שליט"א: לפני למעלה ממאה שנה הקב"ה הוריד לעולם את הנשמה המיוחדת של מרן זצ"ל, אני מפחד לחשוב מה היה קורה לדור הזה בלי מרן רבינו עובדיה יוסף. ולמרות השבר הגדול לפני כשמונה שנים שמרן נסתלק מאתנו, הקב"ה השאיר לנו מנהיג את בנו מרן הראשון לציון שליט"א. זו מתנה גדולה של ה' יתברך שלא עזב אותנו, אי אפשר לחיות בלי מנהיג. בזמנו מרן זצ"ל שינה את פני הדור, של העולם כולו, הדין אן אי להגטיקה של כולנו שונים בזכות מרן, הוא שינה לנו את החיים מכך רגל ועד ראש. וב"ה מרן שליט"א ממשיך את דרכו, ונחלם לנו את המלחמות שלנו, זה לא פשוט להלחם נגד אנשים חזקים בממשלה, אבל מרן שליט"א לא חת מפני אישיוו ההזדמנות שלי להודות גם על הספרים הנפלאים 'ילקוט יוסף', איך אפשר לחיות בלי הספרים האלה, דיני בורר, דיני עשיית קפה בשבת, מסנני מים בשבת, על כל פעולה יש הלכה בילקוט יוסף. וגם השיעורים, אני שומע בכל מוצ"ש את השיעור של מרן שליט"א, ומתענג בכל פעם מחדש, כל שיעור זו צירת מופת. יה"ר שהשי"ת יתמלא ברחמים על

מותר מצד זה ואסור מצד אחר

ה. ועכ"פ נתבאר שאין סכנה בדגים שבלעו טעם הבשר מהכלל, אפילו בן יומו. אמנם מהגמ' חולין שהזכרנו לא כ"כ מוכרח, שיתכן והגמ' דיברה כאן על הלכות בשר בחלב ולא על איסור סכנה, אבל איה"נ יש איסור מצד אחר מטעם סכנה. ויש שיעתתא לה, מהמשנה ברש"י שבת (ב), יש שם רישא, מציצתא וסיפא, נאמר כאן מה ששייך לענינו: העני עומד בחוץ ובעל הבית בפנים, פשט העני את ידו לפנים ונתן - איזה חפץ לתוך ידו של בעל הבית או שנטל מתוכה והוציא, אין שם עירוב ועבר על איסור הוצאה, העני חייב ובעל הבית פטור. ואמרו בגמ' (ג) שבעל הבית פטור ומותר. והקשו התוס' (ד) גה"בא (מדות בעל הבית פטור, הרי הוא הכשיל את העני באיסור הוצאה ועבר על לפני עור. ותרצו שמדובר בעני גוי, ולכן לא שייך בו לפני עור. אבל התוס' ישנים שם לא ניחא להו היתרון של תוס', ותרצו, דמה שאמרו "פטור ומותר", הוא מדיני הוצאה בשבת, אבל לעולם יש איסור אחר מצד לפני עור. כלומר כשאנחנו עוסקים בהלכות שבת, אומרים "מותר", וכשגתע ליו"ד הלכות לפני עור, נאמר "אסור". נמצא שלפעמים אומרים מותר, אף שהוא אסור מצד אחר. וה"ה בסוגיית דגים שעלו בקערה, מצד בשר בחלב מותר, אף שיתכן והוא אסור מצד סכנה. אבל יותר מסתבר היתרון הנ"ל, שאין סכנה בדגים שבלעו טעם בשר דרך הכלי.

דגים בחלב

ו. מדין דגים שעלו בקערה שמוותר לאכלם בכותח, נראה לכאורה שמוותר לאכול דגים בחלב, היום מצוי שעושים פיצה עם גבינה דג, ואחינו האשכנזים מקילים בזה, אולם הב"י ביו"ד (ס"ו פ"ו) כתב: ומכל מקום אין לאכול דגים בחלב מפני הסכנה, כמו שנתבאר באו"ח ס' קעג. זה חידוש של הב"י, כי בגמ' פסחים (ע"ה) הנ"ל אמרו שיש סכנה בדגים ובשר, אבל לא בדגים וחלב. גם הלבוש (ס"ו פ"ג) אסר לאכול דגים בחלב מפני הסכנה. אולם מרן בש"ע לא הביא דין זה, לא באו"ח ס' קעג, ולא ביו"ד ס' פז. וגם ביו"ד ס' קטז - בדברים האסורים משום סכנה - לא כתב דין זה. והרמ"א בד"מ (ס"ו פ"ג) העיר ע"ז וכתב: ולא ראיתי מימי נזהרים בזה, ולכן נראה שנתערב לב"י חלב במקום בשר, שהרי לא מצינו בגמ' סכנה אלא בדגים בבשר, ומנין לנו לחדש סכנה גם בדגים בחלב. וגם הפרישה במקום (ס"ה) השיג על הב"י בזה, והביא ראיה מהגמ' בדין דגים שעלו בקערה שמוותר לאכלם בכותח, משמע שאין איסור לאכול דגים בחלב, וכל הנידון הוא מצד בשר בחלב בלבד. אלא דאי משום הא לא איריא, ש"ל שבגמ' אמרו מותר מצד בשר בחלב, אבל איה"נ יש בזה סכנה. גם הש"ך (ס"ה) חלק על מרן בזה, וכתב שהוא ט"ס. וכן הפר"ח (ס"ו פ"ג) כתב שהוא ט"ס, וצ"ל דגים בבשר. וכ"כ המג"א (ר"ס קעג). גם הבאר שבע (ס"ה) - תלמיד הסמ"ע והלבוש, לפני כ-400 שנה, תמה על הב"י בזה.

אבל בשו"ת חינוך בית יהודה (ס"א) - היה מקדמוני האחרונים לפני כ-350 שנה - כתב בשם מהר"ם מקראקא, שחקר אצל הרופאים, ונתברר לו שאפשר לאכול רק דגים בחמאה, אבל דגים בחלב יש בו סכנת חולי, כי טבע הדגים לקרר את הגוף, וטבע החלב להיפך. וכן היה עוד גדול באותו הדור - רבי יעקב צהלון - בספר אוצר החיים (הובא במילואים שבגליון ש"ע דפוס וילנא ס"ו פ"ו) שהיה בעצמו רופא ובקי הרבה מאוד בחכמות הרפואה, וכתב שאין לאכול דגים לא עם בשר ולא עם חלב, כי זה מוליד חולאים קשים כמו עצירות, או דברים אחרים. גם מרן התב"י ב"כנה"ג יו"ד (ס"ו פ"ג) אות י"ט) כתב בשם שארית יהודה, ששמע מהרופאים שגם באכילת דגים בחלב יש סכנת צרעת. נמצא שכמה אחרונים מצדיקים את דברי מרן הב"י שיש סכנה באכילת דגים בחלב. גם בספר פחד יצחק (מנ"ב, דס"ט ע"ב) כתב, כל מי גדלת בין החכמים וזקני הרפואה² ולא מציאתי סעד למ"ש השארית יהודה בשם הרופאים שיש סכנה באכילת דגים בחלב. אבל כיון שיצא הדבר מפי מרן הב"י, מנעתי בתוך ביתי אכילת דגים בחלב או בחמאה. הוא לא מציא שום סעד. אבל בשו"ת אדני פז³ (ס"ב) הביא סמך מדברי רבינו בחיי פרשת משפטים (שמות כג, טז) שדעת הרופאים שתערובת דגים בגבינה מזיקה. וכן כתב בשו"ת בית דוד (חי"ד ס"ו ל"ג, היה קצת לפני מרן החיד"א).

לשמוע לרופאים

ז. אמנם מרן החיד"א במחז"ב (ס"ו פ"ג) כתב שא"צ להחמיר בזה, שהרי מרן לא הביא דבר זה בש"ע, ועל כרחק שהוא טעות סופר בב"י. יש קצת מהספרדים שסומכים על דברי הפר"ח והחיד"א שהתירו - מלבד הפוסקים האשכנזים שהתירו - ואוכלים פיצה עם גרגרי טונה. אבל כבר הבאנו עדויות של כמה פוסקים בשם הרופאים שיש בזה סכנה, וכתב בשו"ת חקרי לב⁴ (ח"ג מו"ד ס"ס פז ב"ה אכן) שיש לשמוע לרופאים כל שאינם⁵ סותרים את דברי חז"ל. וכמו שדיברנו בענין חיסוני

² המחבר הוא רבי יצחק למפרונטי, שהיה גאון ת"ח וגם רופא. גם הרמב"ם היה רופא, הדורות הקדומים היה להם שכל רחב וגדול, ולבם רחב כפתחו של אולם, וזכו שיהיה להם גם תורה וגם רפואה. אבל בדור שלנו הלואי שאברך ילמד כולל שלשים וארבעים שנה ויהיה תלמיד חכם שאפשר לסמוך עליו. הדורות מתמעטים, וא"א להביא ראיה מרבי יצחק הנפח ורבי יוחנן הסנדלר. כי בזמנם לא היו נדיבים שיחזיקו חכמים, אבל היום הנדיבים שמחים להחזיק אברכים, שעליהם העולם עומד, על התורה וכו'. ולכן ודאי כיום עדיף שאדם ילמד כל היום. ומי שהוא כבר רופא, ורוצה גם ללמוד תורה, אשריו ואשרי חלקו, זו זכות גדולה. אבל מי ששואל אותנו מתחילה אם ילמד חצי יום תורה וחצי רפואה, או שילמד כל היום, נאמר לו ללמוד תורה כל היום, ולא יחשוש שמא עושה את התורה קרדום לחפור בה, וכמ"ש הרמב"ם (פ"ג מהל' ת"ת ה"י), כי כאמור בזמנם היה צריך לפשוט יד ולבקש צדקה, תתנו לי כסף לקנות אוכל, ולכן הזהיר שלא יצטרך לבריות, אבל היום הנדיבים שמחים להחזיק לומדי תורה, ולכן לכתחילה מי שיכול יעסוק בתורה כל היום, וילמד בישיבה שלומדים בה רק תורה, ול"צ בגרות.

הקורונה, שיש לשמוע לרופאים ולהתחסן, כל אחד ישאל את הרופא שלו ואם החיסון לא יזיק לו, שיתחסן. לפני כשנה דברנו שיעור שלם על זה, והבאנו דברי הפוסקים וגם הרופאים שצריך להתחסן. וה"ה בענין דגים בחלב, שאירבה יש מהרופאים שמוסיפים את דברי הב"י, וכמו שכתבו בספר חינוך בית יהודה, שארית יהודה, ורבי יעקב צהלון הרופא, פחד יצחק, ועוד, ודאי ששומעים להם. וכ"כ רבי עבדאלה סומך בזבחי צדק (ס"ו פ"ג) שכן נהגו במקומותינו - בבגדאד - להחמיר בזה. וכ"כ בשו"ת רב פעלים (ח"ב חי"ד ס"ו), ובבן איש חי (בהעלותך אות טו). ולכן הגם שהאשכנזים נוהגים להקל בזה, אבל אנחנו צריכים להזהר בזה. ומי שמוזמן לאיזה מקום שעושים קוקטייל ומביאים מציאות עם גבינה ודגים, או פיצה עם גבינה ודגים, ספרדי ימנע מלאכול דברים כאלה.

בישול ישראל לדעת מרן

ח. בכשרות של הרבנות הראשית מאז שנכנסו לתפקיד עשינו שינויים לטובה בכמה דברים, כגון בענין סופגניות עם חלב, שיש מי שמטריח ומצריך לעשות על כל סופגניה דגל קטן לכתוב שהוא חלבי, וגרם בכך שבגללו עברו להכשר של צוהר, ביטלנו הוראה זו, גם באפייה מקמח מצה בפסח, ביטלנו את החומרא לעשות צורה נפרדת, שאין ליה שום מקור בהלכה כלל. וזו סתם המצאה של מישהו שהיה ברבנות. סתם חומרא שבגללו עברו להכשירם אחרים מופקקים. וכן לענין בישולי גוים, מתחילה כמעט בכל הארץ היו נוהגים להקל שהמשגיח מודליק נר נשמה בבוקר, וממנו הגוים מודליקים כל היום ומבשלים, זו הקולא הכי גדולה של הרמ"א (ס"ה ק"ג ס"ז), אבל כשהגענו לרבנות אמרנו שצריכים לדאוג לספרדים, שהרי לדעת מרן הש"ע (שם) זה לא מועיל, אלא צריך שהיהודי יניח את התבשיל על האש. ואמנם מרן צ"ל ביחוד דעת (ח"ה ס"ו) כתב ללמד זכות על הנוהגים להקל בזה ע"פ ס"ס, אבל זה בדיעבד, וכי אנחנו חיים בדיעבד? חיים לכתחילה! כך להשיחא דעת מרן! לכן הנהגנו ברבנות שבמקום שיש בישול ישראל לדעת מרן, כתוב בתעודה: "בישול ישראל" לשיטת בית יוסף. התייעצנו עם היועץ המשפטי באיזה נוסח לכתוב, שלא יגישו על זה בג"ץ, ואישר את הנוסח. במקום כזה שמקפידים על בישול ישראל, היהודי צריך להניח את התבשיל על האש, ואם הסיר כבד ואין לו כח, שהגוי יניח את הקדירה על הגז, ואחר כך היהודי ידליק את הגז, באופן כזה הדבר מותר גם לדעת מרן, וב"ה כיום בכל הארץ הרבה מקומות יש תעודות כשרות של הרבנות כמוכן, לא של צה"ל... וכתוב "בישול ישראל".

הנהגת הרבנות בדגים בחלב

ט. מכל מקום לענין דגים בחלב, אין לעשות רעש על הנוהגים להקל באכילת דגים גבינה, ולכן לא עשינו בזה שינוי ברבנות, טוב שכל אחד יחמיר בזה בביתו, וספרדי שגביר אתונה הלכה למעשה, אנחנו אומרים לו שלא יאכל דגים בחלב. אבל יש שסומכים על דברי הפוסקים המקילים, ולכן לא עשינו מזה רעש.

נ"ט בר נ"ט לאשכנזים

י. נחזור לענין נ"ט בר נ"ט. מי שלקח תבנית בשרית לאחר שאפה בה עוף בגריל, ניקח את התבנית היטב ואפה שם בורקס פרווה, הטעם של העוף עבר לבורקס, אף על פי כן מותר לו לאכול את הבורקס הזה בארוחה חלבית, משום שהבורקס לא קיבל טעם ישירות מהבשר, אלא הוא נותן טעם בר נותן טעם דהיתרא. האשכנזים מחמירים בזה לכתחילה כשהכלי בן יומו, שלא לאכול בורקס זה עם גבינה, אבל גם הם מקילים לאחר שעירבו כבר את התבשיל הפרווה עם גבינה, שהוא מותר באכילה, כגון שטיגן ביצה במחבת שטיגן בו שניצל באותו יום, כמובן שהמחבת נקי מהשמן של השניצל, מלבד כשרות זה גם לא אסטי ולא בריא, ושוב טיגנו באותו מחבת ביצה, לדעת הרמ"א (ס"ה צ"ה) אין לערב לכתחילה ביצה זו עם גבינה, אבל בדיעבד מותר.

נ"ט בר נ"ט לספרדים

יא. לדעת מרן הב"י מותר לכתחילה לגרום לנ"ט בר נ"ט דהיתרא, אמנם בב"י (ס"ה צ"ה) הביא בשם הגהות סמ"ק (ס"ס ר"ג אות ח) ורבינו ירוחם (נ"ט) אות כה, דקל"ז ע"ד) שהתירו רק בדיעבד שכבר בישל, אבל לא לבשל לכתחילה כדי לאכול בחלב. אבל אשוב כתב בה"י: אבל בעל התרומה כתב במפתחות (ס"ה ס"א) שמוותר לכתחילה. וכן מובא בבדק הבית הביא מ"ש רבינו ירוחם שמוותר נ"ט בר נ"ט רק בדיעבד, וכתב על זה שאין דבריו נכונים, אלא אפילו לכתחילה מותר. "בדק הבית" הוא תוספת שמרן הוסיף לקראת זקנותו על הב"י, הבית יוסף כתוב בכתב רש"י, ובדק הבית כתוב באותיות מרובעות. ויש הרבה דיונים באחרונים אם בדק הבית נתחבר קודם הש"ע, או אחריו, ונפ"מ כשיש סתירה בין הש"ע לבדק הבית מה העיקר להלכה. זה לא ברור, וכנראה חלק

³ היה לפני 3000 שנה. הזכרנו אותו בשבוע שעבר בענין ט"ו בשבט, שכתב (בס"י קלא ס"ה) שהוא יום הדין לאילנות, ודחינו דבריו.

⁴ היה הסבא של מהר"ח פלאג'י, וכיהן כראשון לציון לפני יותר ממאתים שנה.

⁵ כשהרופאים סותרים את דברי חז"ל, אנחנו לא שומעים בהם, כגון בדין מציצה בברית מילה, המוהל חייב למצוץ, כמו שעושים המוהלים, כדי לעקור את הדם המסוכן שבתינוק. אף על פי שלדעת הרופאים אין צורך בזה, לא שומעים בזה לרופאים. וכן מילה דחווה, כגון שהתינוק היה לו צהבת, עד 11 או 12 מלון, אבל אם זה צהבת 14 דחווה את הברית, אלא שהדבר תלוי בסוג הדם, וסוג הצהבת, לפעמים מרן צ"ל היה אומר למוהל הרב אורן למול, תלוי בסוג הדם, צריכים לשאול את המוהלים הבקאים בדבר. והנה אם הברית הייתה צריכה להיות ביום שלישי בשבוע, אבל היתה לו צהבת גבוהה, שמו לו מנורה כחולה שהיא מורידה את הצהבת, וביום חמישי הבריא, לא מלן אותו ביום חמישי ושי, שמא יצטרכו לחלל עליו את השבת בג' ימים למילה, וכמ"ש התשב"ץ (ח"א ס"ו כא). והובא להלכה בב"י (יו"ד ס"י רסב, רסח) היום הרופאים אומרים שאין בזה חשש סכנה, אבל שומעים לדברי חכמים נגד הרופאים.

הצלחת רבי גרשון בן מרים

וכן לרפואת לביא יצחק בן חיה בלה. לעילוי נשמת רחל בת פורטונה כינה ומכלוף. אפרים בן מרים ויפת

מבדק הבית נתחבר קודם הש"ע, וחלק ממנו לאחריו. מי שקורא את דברי רבינו ירוחם ורואה שמרן דוחה אותו, ברור שדעת מרן להתיר נ"ט בר נ"ט לכתחילה.

לשון דיעבד בש"ע

יב. אלא שמרן בש"ע (ס' צה סעיף א-ב) כתב דין זה בלשון דיעבד, דגים "שנתבשלו או שנצלזו" בקדירה של בשר, מותר לאכלם בכמותה, כמו קוטג' וכדומה. נקט לשון דיעבד, וכאמור, אולי הש"ע נתחבר אחרי הבדק הבית, ולכן כתב בספר זבחי צדק (ס' צה אות ב), שמרן חזר בו בש"ע, ודעתו להלכה כדעת ג' ראשונים - הסמ"ק ורבינו ירוחם הנ"ל והגמ"י (פ"ט מהל' מאכלות אסורות הכ"א) - שהביא בב"י, שאם כבר טיגן את הביצה במחבת בשרי, מותר לאכלה בגבינה, אבל לכתחילה לא יטגן אותה במחבת כזה על דעת לאכלה בחלב. כמוכח גם הבן איש חי (שנה שניה פרשת קרח אות יג) פסק כך, וכן הכה"ח (ס' צה אות א) שפסקט לאורך כל הדרך הולך אחרי הבא"ח. מי שילמד כף החיים לבד, יראה רק את הדעה הזו, שאין להתיר גם לדעת מרן נ"ט בר נ"ט לכתחילה. אבל זה לא נכון! הלכה לא כך. ואין ראייה ממה שמרן נקט לשון דיעבד, כי מרן רגיל להעתיק לשון הש"ס והפוסקים, ובגמ' כתוב דגים "שעלו" בקערה, לשון דיעבד. ואם תאמרו, אם כן מה יש לפלפל אם לכתחילה או דיעבד, הרי בגמ' כתוב בפירוש לשון דיעבד. אבל אין ראייה מהגמ', כי בגמרא נחלקו בזה רב ושמואל, ורב אסר, ולכן אמרו לשון דיעבד, להשמיע כחו של רב האוסר, שאפילו בדיעבד הוא אוסר. אבל לעולם לשמואל שמתיר, מותר גם לכתחילה.

כחא דהיתרא או דאיסורא עדיף

יג. ואם תקשו, הרי בגמ' ביצה (ב:) אמרו: כחא דהיתרא עדיף, כלומר עדיף להשמיע כחו של המתיר מן האוסר, ואם כן היה צריך להשמיע לנו את כחו של שמואל שמתיר אפי' לכתחילה. אבל יש ספר יומין דחנוכה, ובסופו יש כללי הש"ס מהחתם סופר, ושם (כלל ט) כתב שלפעמים מצינו כחא דאיסור עדיף, כאשר הוא חידוש גדול לאסור. וכן בנידוננו, דעת רב היא חידוש גדול, לאסור טעם קלוש כל כך של נט בר נ"ט אפילו בדיעבד. יש ספר ראש יוסף (חולין קא:) - לבעל הפמ"ג לפני כשלוש מאות שנה - שדן בדין נ"ט בר נ"ט, וחוקר שש חקירות יפות, ותלה אחת בשניה, וכתב שם שהטעם של נ"ט בר נ"ט הוא יותר קלוש מטעם "משהו", מי שיטגן ביצה במחבת בשרי, לא ירגיש את טעם הבשר בביצה, אא"כ הוא טבח שעוסק בבישולים, אולי הוא יצליח להרגיש, ונפ"מ אם נ"ט בר נ"ט מותר בפסח, כי חכמים אסרו משהו בפסח, אבל לא אסרו נ"ט בר נ"ט. ולפי זה מובן מדוע בגמרא רצו להשמיע לנו כחו של רב שאוסר אף בדיעבד, כי זה חידוש גדול. וממילא אין להביא ראייה ממה שמרן נקט לשון דיעבד, כי העתיק לשון הגמ'. ויש לחזק הדברים ע"פ מש"כ הצ"ח (ביצה ב:) דהא דאמרינן שם בגמ' כח דהיתרא עדיף זהו רק באיסורי דאורייתא, אף באיסורי דרבנן, אדרבה, טוב להשמיענו כח האוסר. ע"ש. ולכן בנ"ד טוב לנו להשמיע כח האוסר.

פירוש "כחא דהיתרא עדיף"

יד. הרבה חושבים שמה שאמרו בגמ' (ביצה ב:) "כחא דהיתרא עדיף", הכוונה שעדיף להתיר. אולם זה אינו, אלא מי שמתיר יותר עמל להגיע לעוד סברא להקל, כי האוסר יכול בנקל לאסור. מי לנו גדול ממרן זצ"ל שהיה לו כחא דהיתרא, כמה סבל מרבני בני ברק לפני עשרים ושלושים שנה בגלל כחא דהיתרא שלו. מי התיר את 950 העגונות של מלחמות יוה"כ פ? מרן נכנס בעובי הקורה והתיר כמה דברים קשים. אבל אעפ"כ בהרבה דברים מרן החמיר, כמו במצו"ש ויוה"כ שיש לנהוג כשי"ר לתחומא. וכן להחמיר שלא לסמוך על העירוב בשבת, וכן לענין בשר חלק ולא כשר, וכן לענין בישולי גויים שיש להקפיד כשי"ב ב"י בישול ישראל, וכן לענין יין שיהיה רוב יין, וכן לענין תפלין דרבינו תם, וכן החמיר הרבה בענין פאה נכרית לאשה נשואה, ועוד כמה וכמה פסקים שמרן החמיר בהם. כי לא כל דבר אפשר לומר מותר, מותר. אם אפשר להתיר בצמוד להלכה והפוסקים, אדרבה ואדרבה, זהו כחא דהיתרא. אבל האמת שזה לשון מושאל, כי כוונת הגמרא שיותר עדיף להשמיע כחו של המתיר, כי האוסר אסר בקלות, ואילו למד הלכה, רק מגורות, וכל שהיתר אינו פשוט הוא אוסר, אבל המתיר צריך לעיין יותר עד שמגיע לפסק הלכה המתיר. אבל אין הכוונה להתיר כל דבר, זה מושג משובש, כל אחד יראה רש"י בביצה שם, שזה הפירוש.

מרן שיכנע את גולדה מאיר

טו. סיפרתי פעם, בחשון תשל"ג הכתירו את מרן זצ"ל לרב ראשי לישראל במשכן הנשיא, אז היה הנשיא שזר, והיו כל ראשי השלטון, הכתירו את שני הרבנים הראשיים, היה על הפרק פרשת הממזרות של האב והאחות לנגר, הרב גורן כתב פסק להתיר, אבל כל חברי בית הדין הגדול - הרב אלישיב, הרב זולטי, הרב גולדשמידט, הרב ישראלי, ועוד - אסרו וביטלו את הפסק של הרב גורן, וכשראשי השלטון נאמרו שם - נתנו 'מוסר' למרן: תלמד מעמיתך הרב גורן שידוע להתיר. שר הבטחון משה דיין אמר למרן: לא מעניין אותי איך תתיר, אני רוצה שורה תחתונה שתתיר. מרן שתק, אבל כשכולם סיימו לדבר, הוא היה צריך להשיב ברכה למברכים, איך שמרן התחיל לדבר הוא זרק איזו בדיחה, היה שם שר החוץ אבא אבן שנדרס כשהרב גורן דיבר, גולדה מאיר ישבה לידו והעירה אותו: שמעו, ענינו... ומרן אמר להם: אני ממשיך את שושלת הראשונים לציון שכולם מרבנים הספרדים שהיה להם כחא דהיתרא, וכמ"ש הרב חיד"א (הובא בספרו של אברהם בניהו "בני יוסף חיים דוד אבולע"א עמ' 100) שהספרדים הם מצד הימין, בחסד וברחמים, ואחינו האשכנזים הם דרועא דשמאלה, בשמאל, שזה

6 היא לא הושיטה לו יד, כבר למדה לקח, כאשר מרן זצ"ל קיבל פרס ישראל בשנת תשל"ל, בא לקחת את הצ'ק - סכום גדול של מאה אלף ₪ - מיד שר החינוך יגאל אלון, גולדה מאיר הושיטה לו יד, ומרן נענע בראשו לשלום, והמטיר עליה ברכות, ואחר כך כשמרן ניגש לנשיא שזר, הנשיא החזיר לו ונענע בראשו בלבד... אבל זה עשה קידוש ה' כשהתפרסם שמרן לא הושיט יד בחזרה לאשה, למרות שהיא ראש ממשלה.

גבורות ודינים, ולכן הספרדים מקילים והאשכנזים מחמירים. מי שיעקוב אחרי מחלוקות מרן והרמ"א בהלכות פסח ואיסור והיתר, יראה שבדרך כלל מרן מיקל והרמ"א מחמיר. ולכן אם יש מה להקל, אני הראשון שיתיר, אבל לא כל דבר אפשר להתיר, התורה שלנו היא לא פלסטלינה, יש לנו ש"ע ופוסקים, מה שמוותר מותר, ומה שאסור אסור. כשמרן סיים לנאום, עשו לו כפיים. וגולדה מאיר ניגשה למרן ועשתה לו שלום בראש⁶, ואמרה לו: שמעתי מה שאמרת, שכנעת אותנו! אנחנו רגועים, שמה שאתה יכול להתיר על פי ההלכה אתה מתיר.

כמה אחרונים שהתירו נ"ט בר נ"ט לכתחילה

טז. יש ספר חוט המשולש של צאצאי התשב"ץ מסוף תקופת הראשונים, ושם (הטור השלישי סי' לג) כתב רבי אברהם אבן טוואה שנט"ט בר נ"ט מותר לכתחילה. וכן כתב בשו"ת בית דוד (הובא בשו"ת פני דוד פאפו חיד"ס ס' ב), היה מרביתו של הרב חיד"א. ולפי זה מותר לאפות בורקס פרווה בתבנית בשרית בת יומא נקיה, על דעת לאכול עם חלב, וכן מותר לבשל אורז בקדירה בשרית בת יומא נקיה על דעת לאכול עם חלב, וכן מותר לטגן ביצה במחבת בשרי בן יומו על דעת לאכלה בארוחה חלבית. וא"צ לחפש מחבת חלבי, וכן כתב מהר"י עייאש (בשו"ת בית יהודה ח"ד ס' צב) - בן דורו של מרן החיד"א - בדעת מרן, שמוותר לעשות לכתחילה נ"ט בר נ"ט דהיתרא.

נ"ט בר נ"ט בפסח

יז. כך מוכח גם מדברי רבינו חיים אבולעפאי - היה לפני יותר משלוש מאות שנה - בספר מקראי קודש (דף קסט ע"ב) שמרן הש"ע (ס' תנב סעיף א) התיר נ"ט בר נ"ט דהיתרא בפסח, מפני שהוא טעם קלוש ביותר, אבד שמו של החמץ. וכן משמע מדברי הראשונים לגבי נ"ט בר נ"ט בפסח, שכתב הריטב"א (חולין קא:) שנט"ט בר נ"ט מותר גם בפסח, כי אין בו אפי' משהו. וכן דעת הרמב"ן והרשב"א והר"ן (הובאו בחוקת הפסח סי' תמו, דנ"ח סעיף ט). כלומר למרות שחמץ בפסח לא בטל אפי' באהל ובכמה אלפים, נ"ט בר נ"ט דהיתרא בפסח מותר, כי הוא פחות ממהו. ולכן אם בישל לפני הפסח אטריות, ואח"כ ניקה את הכלי, ובישל באותו הכלי כשהוא בן יומו חרוסת לליל הסדר, הדבר מותר, כיון שהחרוסת לא קיבלה טעם ישירות מהחמץ, אלא מבליעת הכלי, ועדיין החמץ מותר, הרי זה נ"ט בר נ"ט דהיתרא. גם החזון איש (ס' קיט אות ד) התיר נ"ט בר נ"ט בפסח. אף שחמץ בפסח במשהו, והיינו משום שאפי' משהו אין בנ"א בר נ"ט. וא"כ ה"ה בב"ח. וכן בשו"ת דרכי נועם (חאו"ח סי' ה) - היה לפני יותר משלוש מאות שנה - כתב בשם בנ"ד בעל הגנת ורדים שנט"ט בר נ"ט דהיתרא בפסח מותר, והסכים עמו. וכן בשו"ת יהודה יעלה אסאד (ח"ב ס' רנח אות ג) - מרבני הונגריה - התיר נ"ט בר נ"ט בפסח. ולפי"ז דאי שיש להתיר לגרום נ"ט בר נ"ט בדין בשר בחלב, שהרי אין בו אפי' משהו.

הנהגת הרבנות בנ"ט בר נ"ט

יח. למרות שהסברנו שלדעת מרן מותר לכתחילה נ"ט בר נ"ט, אספתי את משגיחי הכשרות ברבנות הראשית ואמרת' להם, שמכיון שגם האשכנזים אוכלים במסעדות - אין לעשות לכתחילה במקומות ציבוריים נ"ט בר נ"ט דהיתרא, כי הם צריכים לנהוג כדעת רבותנים שמחמירים בזה לכתחילה. אבל בדיעבד שכבר עשו ועירבו את הפרווה עם הגבינה, אין לזרוק לפח, שהרי גם לאשכנזים מותר בדיעבד. היה משגיח אחד שראה שהטבח במלון הפר את ההוראות ועשה ביצים לארוחת ערב חלבית בתבנית בשרית, ולקח את כל הביצים וזרק לפח. בא אלי בעל המלון ושאל: הרי בילקוט יוסף (הל' בשר בחלב עמ' תטו) כתוב שלספרדים מותר לעשות כן לכתחילה, ולאשכנזים מותר בדיעבד, אם כן מדוע לזרוק? לכל היותר תתן לי קנס. ולכן קראתי למשגיחי ואמרת' לו: לא פועלים כך, הם כבר עשו את הביצים, ועל פי ההלכה זה מותר, אם אתה רוצה למנוע אותם להבא, תתן להם איזה קנס, אבל לא לזרוק, בפרט שמדובר בהפסד מרובה. אם זה היה שבת חתן של ספרדים, היינו מתירים להם לכתחילה לעשות כן, אבל בדרך כלל במלון יש גם אשכנזים, ולכן בהכשר של הרבנות הראשית אנחנו מחמירים לכתחילה בנ"ט בר נ"ט.

נ"ט בר נ"ט באוכלין

יט. יש נידון בפוסקים, מה דין נ"ט בר נ"ט באוכלין. יש הרבה טועים ומטגנים בשר ועוף בשמן, ואחר כך מטגנים באותו שמן פלאפל, וחושבים שאפשר לאכול את הפלאפל עם חלב כדין נ"ט בר נ"ט באוכלין, כי הפלאפל לא קיבל טעם ישירות מהבשר, אלא על ידי השמן שהוא אמצעי. אבל זו טעות! כי השמן של הבשר והעוף נימוח בשמן הרתוח, והפלאפל מקבל טעם ישירות מהשמן. ומ"ש בהלכות עולם ח"ז (פרשת קרח אות יב) - להתיר נ"ט בר נ"ט באוכלין, שם מדובר שבישל ירקות עם בשר כגון תפוח אדמה או לוביא, ואחר כך הוציא את הירקות ובישל אותם עם אורז, ואוכל את האורז לבד, בזה אומרים נ"ט בר נ"ט דהיתרא באוכלין, כי הירקות קיבלו טעם מהבשר, והאורז קיבל את הטעם מהירקות, ולכן האורז דינו כמאכל פרווה. אם כי ההיתר של נ"ט בר נ"ט באוכלין אינו פשוט, שהרי הגאון מליסא בחוות דעת (ס' צה חידושים סק"ב, וביאורים סק"א) אסר, וכן רעק"א (ס' סו"ד"ה ולכאורה) אסר. אבל בהלכות עולם הביא שרבי יצחק אלחנן - גאון מלפני כמאה שנה - בספרו עין יצחק (חאו"ח סי' כח אות יג) התיר נ"ט בר נ"ט באוכלין. וכן כתבו עוד כמה אחרונים, ולכן אפשר לסמוך על זה בדיעבד. משא"כ בפלאפל שטיגנו בשמן בשרי, שיש בו שומן ממש של הבשר.

7 מצינו בפוסקים שמביאים פסקים בשם בניהם, האב רוצה לפרגן לבנו. וגם מרן זצ"ל מרוב הענוה שלו הביא ביביע אומר את דברי הבנים שלו, הזכיר כמה וכמה פעמים את ילקו"י, וזאת כדי לפרגן ולעודד.

לא להתפעל מלשונות תקיפים

כ. כאמור, נ"ט בר נ"ט אנוחנן מותרים לכתחילה. יש ספר של חכ"א "טעמו וראו", הוא כתב לחלוק על הילקין בענין נ"ט בר נ"ט לכתחלה, כדרכה של תורה, מותר לחלוק כי אין לאף אחד מונופול על התורה, ובלבד שיחלוק עם שכל. ולפני כעשרים שנה כתבנו לו הסכמה, והערנו למחבר, שמאחר שיש מחלוקת בפוסקים, והוא מילתא דרבנן, כי רק דרך ביטול אסרה תורה, הרי זה כספק דרבנן, ולכן יש לפסוק לקולא. המחבר הביא הסכמה מהרב רבי יעקב חיים סופר, ושם הוא כותב כנגדנו בענין זה, וכתב: מה שרוצים להקל בזה מטעם ספק דרבנן לקולא, זו פליאה נשגבה לא אוכל לה, מי ראה כזאת מי שמע כאלה, הרי נעלמו ממך כל דברות רבותינו ז"ל בתלמודים בבלי וירושלמי, ודברי כל רבותינו הראשונים והאחרונים ז"ל, ודברי מרן ז"ל ורבינו הרמ"א ז"ל, דלא אמרי' שבדרבנן הלך דברי המיקל, רק במחלוקת שקולה מערכה נגד מערכה, אבל בסברת מיעוט כנגד רוב"פ, זו לא אמרה אדם מעולם דאולי לקולא, ואי אפשר שיאמרנה". והוא כותב עוד: "ולא אוכל להמנע מלומר, כי ראיתי בדבריך רעה חולה נפוצה שהיא שמנהגך להביא רק המסייעים את דבריך, ולהשמיט החולקים, וכן לא יעשה, כי תורתנו אמת כתיב בה ואינה נדבכת אלא למי שהוא אמת, ומשתדל באמת לאמת". ע"כ.

ואני אומר: כמה סבול הנניר לסבול דברים שאינם נכונים! באחרונים כולם מצינים מ"ש בספר גט פשוט* (בכללים בשו"ת הספר כלל א), שמה שנאמר בתורה אחרי רבים להטות, זה דוקא בבית דין שישבו יחד פנים אל פנים. אבל כמה שנחלקו בספרים במילי דרבנן ספד"ר לקולא אף במיעוט נגד הרוב. וכן כתב בשו"ת מהרל"ח (בקונטרס הסמיכה דף רע"ג ע"ג) שהיה לפני כארבע מאות שנה. ועוד אחרונים, אטו כדי לחלוק בכל דוכתא על מרן זצ"ל מותר לשקר?

ובגמ' ע"ז ז. אמרו, ת"ר הנשאל לחכם וטימא, לא ישאל לחכם ויטהר וכו', היו שנים אחד מטמא ואחד מטהר, אחד אוסר ואחד מותר, אם היה אחד מהם גדול מחבירו בחכמה ובמנין הלך אחריו, ואם לאו הלך אחר המחמיר. ר' יהושע בן קרחה אומר, בשל תורה הלך אחר המחמיר, בשל סופרים הלך אחר המיקל. אמר רב יוסף הלכתא כרבי יהושע בן קרחה. וכתב הריטב"א שם, מנין התלמידים. רוב. נמצא שת"ק מחלק בין גדול בחכמה ובמנין, לאינו גדול בחכמה ובמנין, משמע דרבי יהושע בן קרחה סבירא ליה שאפילו אחד גדול בחכמה ובמנין, בשל תורה הלך אחר המחמיר, ובשל סופרים הלך אחר המיקל. וכ"פ הרמב"ם בהל' ממרים, שני חכמים או שני בתי דינים שנחלקו אחד אוסר ואחד מותר וכו', ואינן יודע להיכן הדין נוטה, בשל תורה הלך אחר המחמיר

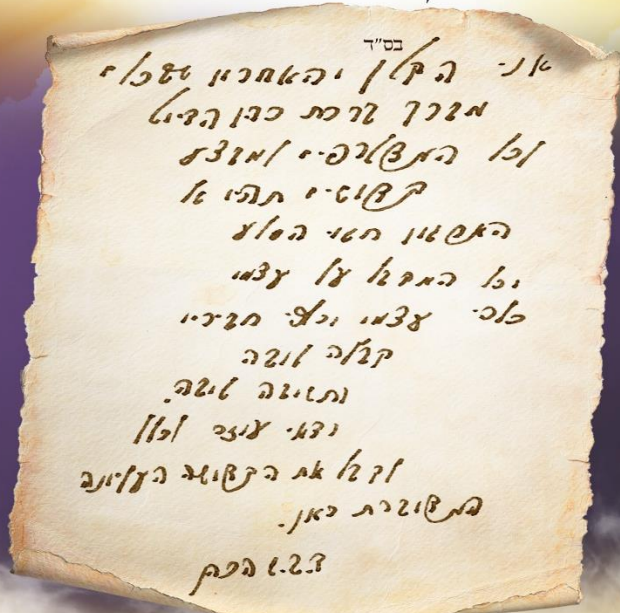
ובשל סופרים הלך אחר המיקל. וכתב שם בכס"מ, סתם רבינו ולא חילק כמו רבי יהושע בן קרחה, ומבואר שאפילו ברוב כנגד המיעוט, בשל סופרים הלך אחר המיקל. אמנם המהרשד"ם (חיו"ד ס"ז, צג) מחמיר בזה, וסובר שאין לפסוק כדעת המיעוט גם בדרבנן. וכ"כ מה"ח והרב מפי אהרן, אבל יש ראייה מתשובת הב"י (אה"ע דיני מסל"ת ס"ג), שלפעמים הולכים להקל גם נגד רוב"פ. וכן מבואר בדברי הכס"מ (ספ"א מהל' מומרים), שבדרבנן יש להקל אפילו נגד הרוב. וכן מוכח בתשובת הרשב"א שהובאה בבית יוסף (חושן משפט סוף ס"י ג'), וכן כתב בחקרי לב, וכ"כ רבי יוסף ידיד הלוי (בשו"ת ימי יוסף ח"א חאה"ע ס"ס א, דכ"ג ע"ב) שאומרים ספק דרבנן להקל אפילו נגד רוב הפוסקים. ואם כן מדוע לשקר ולומר "זו לא אמרה אדם מעולם"? איך אפשר לכתוב שכך דעת מרן והרמ"א, בעוד שהדברים מפורשים בכס"מ ובתשו' הב"י נגד זה, הוא כותב בלשון בוטחת כי רוצה להשפיע השפעה פסיכולוגית, שהקורא מושפע מהמשפטים המוחלטים הללו, אבל אין התורה נדבכת אלא למי שמשתדל באמת לאמת... וכפי שהבאנו, יש הרבה פוסקים חשובים שהתירו נ"ט בר נ"ט לכתחילה, וכן המסקנה הלכה למעשה.

וכל חכם שתוך תוכו יודע את האמת, אסור לו לשקר בהלכה, וכעין מ"ש המהרש"ל בספר ים של שלמה (ב"ק פרק ד' ס"ט) שהוכיח מדברי הגמ' שם, "שאסור לשנות דברי תורה, אף מפני הסכנה, וחייב למסור עצמו עליה. ואף אם ראוי לחוש ח"ו לכמה שמדות וחורבות דליפוק מינה ממלכות הרשעה, שכל מחשבתם רק להתגולל ולהתנפל על שונאיו. כיון שמחוייבים אנו למסור נפשינו על קידוש ה', ואם ח"ו ישנה הדין הוה ככופר בתורת משה. משום שלומר על הפטור חייב או להיפך, הוא ככופר בתורת משה, מה לי דיבור אחד מה לי כל התורה, כדאיתא ביומא (לה). ע"ש שמבואר שדבר אחד מתורה הוא נקרא תורת ה' (כולה). ע"כ. ובספר השל"ה הק' (מסכת שבעות דף קפ"ה) העתיק כל דברי המהרש"ל הנז'.

ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב ס"א נא) כתב, שלומר דין שקר, דעת התוס' כדברי המהרש"ל הנ"ל שמחוייבין למסור ליהרג ולא לשנות הדין, דשינוי הדין ח"ו הוא ככופר בתורת משה מפי ה'.

ושם (אה"ע"י ח"ג ס"א יח) כתב, בדבר מנהג חדש שנהגו בענין קידושין (ע"ש), שאף שאין בו ממש ואינו מעלה ולא מוריד - מ"מ אסור לעשות כן, שהוא איסור גדול שע"י עושים שישכח מהרבה אנשים דין קידושין, ושכחת דין אף שלא יבא לשום לקולא הוא איסור לאו, דהא אמר ר"ל במנחות (צט) כל המשכח דבר אחד מתלמודו עובר בלאו, ולרבינא בשני לאוין ולרנב"ג בג' לאוין. וגם עיין ביש"ש (ב"ק פ"ד ס"ט) דלשנות הדין אף לצורך גדול ואף כשיש חשש פקוק נפש, אסור משום דהוא ככופר בתורת משה". עכ"ד.

מבצע קדושים תהיו של ארגון 'בחגי הסלע'

קבלו קבלה והצטרפו עכשיו
052-7151890

ושמותיכם יועברו לברכה
למו"ד הגה"צ הרב דב הכהן קוק שליט"א

* חיברו מהר"ם בן חביב שהיה ראשון לציון השני אחרי מהר"ם גלנטי, לפני כשלוש מאות שנה, נפטר צעיר בן ארבעים ושנים, וכיהן כראש"ל 7 שנים בלבד.

נהנת? היה שותף בהוראת קבע או בתרומה חד פעמית להוצאת הגיליון!!!

1. הפקדה לחשבון בנק: מזרחי טפחות סניף: 523 מ.ח. 225485 ע"ש עמותת חזון עובדיה בנשר. 2. העברה בבית 0546888382 ולציון: עבור "השיעור השבועי". 3. קישור דיגיטלי מאובטח להו"ק: <https://nedar.im/7004246> ולציון: עבור "השיעור השבועי". 4. פלא: 0775676076 (הרב דוד).